

บทที่ 3

บทวิเคราะห์

บทวิเคราะห์ผลงานศิลปะ ช่วยให้ข้าพเจ้า รวมทั้งผู้ศึกษาผลงานของข้าพเจ้า เกิดความรู้ความเข้าใจในแง่มุมที่แตกต่างไปจากที่ได้อธิบายถึงความเป็นมาของการทำผลงานในบทที่ 1 และบทที่ 2 ข้าพเจ้าได้แบ่งการวิเคราะห์ใน 4 หัวข้อดังนี้ คือ

1. ความหมาย ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’
2. การแทนค่าความหมาย
3. การตีความหมายจากวรรณกรรมสู่การนำเสนอความหมายในผลงาน ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลงานศิลปะไทยเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว

1. ความหมาย ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’

จากการทำงานวิทยานิพนธ์ชุด ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’ ประเด็นของผลงานที่ถือเป็นสาระหลัก คือแนวคิดเกี่ยวกับ ความหมายของคำว่า ‘บ้าน’ ว่าเป็นสถานที่ที่ได้ออกถึง พื้นที่ส่วนตัวแห่งความอบอุ่น ส่วนความหมายของคำว่า ‘ในบ้าน’ นั้นได้ออกถึงสิ่งที่เป็นจริงคือเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว พ่อ แม่ และลูก สาระในวรรณกรรมในการทำงานชุดนี้ เป็นส่วนที่เปิดนำไปสู่เรื่องราวต่างๆ ช่วยให้ข้าพเจ้าได้ย้อนกลับไปสู่ความทรงจำวัยเด็ก สัมผัสกับความรู้สึกดี เรื่องราวในแต่ละบทตอนที่นำมาจากวรรณกรรมทั้ง 5 เรื่อง สะท้อนให้เห็นมุมมองต่างๆ ภายในบ้าน ถึงแม้ว่าวรรณกรรมจะต่างเรื่อง ต่างคนเขียนและแสดงทัศนคติต่างมุมมอง แต่สามารถนำมาสู่การกระตุ้นเร้าความทรงจำของข้าพเจ้า นำความนึกคิดไปสู่โลกที่บ้าน ที่ข้าพเจ้าผูกพันและให้คุณค่า ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้า ได้ตั้งข้อสังเกตถึงงานสร้างสรรค์ที่ว่าด้วยเรื่องครอบครัว ไม่ว่าจะในรูปแบบใดและเป็นการสร้างสรรค์ประเภทใด รวมทั้งถูกสร้างโดยใคร ต่างสถานที่และต่างเวลา แต่ก็มีความหมายทางนามธรรมของความเป็นครอบครัว ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’ ที่ประกอบด้วย ความผูกพัน เชื้อสายความสัมพันธ์และ ความรักผ่านเรื่องราวของคนในบ้าน และพื้นที่ในบ้าน ส่วนใหญ่นำเสนอแง่มุมที่ตีเชิงอุดมคติ งานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องครอบครัวนั้น มักจะมีทิศทางส่งเสริมความรู้สึกดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของข้าพเจ้าในทิศทางเดียวกัน ข้าพเจ้าเป็นเพียงแค่ผู้นำความรู้สึกงดงามของครอบครัว มาเสนอว่าเป็นบ้านของข้าพเจ้าเองนั่น

ในแท้ที่จริงความหมายของบ้านนั้น ก็คือความหมายของผู้คนในสังคม ที่เป็นเสมือนครอบครัวหนึ่ง ที่อยู่ในบ้านหลังเดียวกัน

2. การแทนค่าความหมาย

แนวความคิดการทำงานชุด ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’ ข้าพเจ้าไม่ได้สร้างสรรค์ผลงานจากข้อมูลความรู้ที่ส่วนตัวเพียงอย่างเดียว แต่ใช้วิธีผสมผสานความหมายจากภาษาในวรรณกรรม นำมาตีความและเชื่อมโยงเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมและครอบครัวข้าพเจ้า ในการสร้างงานชุดนี้ สัญลักษณ์เป็นส่วนหนึ่งที่ถูกใช้ ถ่ายทอดความหมายทางความรู้สึกรักของข้าพเจ้า การศึกษาความหมายของสัญลักษณ์ช่วยในการทำความเข้าใจต่อผลงานมากขึ้น ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงขออธิบายลำดับความสำคัญของการใช้รูปทรงเพื่อการสื่อความหมายในพื้นที่ทั้งหมดในผลงานชุด ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 66

บ้าน คำว่าบ้าน ความหมายตามพจนานุกรม คือ สิ่งก่อสร้าง ที่อาศัยแต่สำหรับข้าพเจ้าคำว่าบ้าน คือ สิ่งที่บรรจุความหมายของพื้นที่ทาง ความรู้สึกภายในจิตใจ ให้ความอบอุ่นและปลอดภัย เมื่อนึกถึง

ภาพที่ 67

ภาพถ่ายพ่อ ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้ชมได้เห็นบุคลิกของพ่อที่มีความเคร่งขรึม ไม่แสดงอารมณ์ใดๆ ซึ่งเป็น ลักษณะภายนอกของพ่อข้าพเจ้าติดตั้งรูปพ่ออยู่ในส่วนกลางของพื้นที่ทั้งหมดเพื่อแทนความหมายของศูนย์รวมจิตใจของครอบครัว ที่ให้ความมั่นคง

ภาพที่ 68

มุ้ง ตามจินตนาการของเด็กๆ เปรียบเสมือนเป็นเกราะป้องกันให้แก่ลูก ขนาดของมุ้งที่แขวนลอยกลางอากาศ และมีขนาดใหญ่นำไปสู่ความรู้สึกตอนข้าพเจ้าเป็นเด็ก ในช่วงเวลานั้นมุ้งโปร่งใหญ่ให้ความรู้สึกปลอดภัย เพราะเมื่อมองลอดผ่านผ้าโปร่ง จะเห็นภาพใบหน้าจางๆ ของพ่อ แม่และพี่สาว ทำให้รู้สึกที่เราอบอุ่น ปราศจากจากอันตรายใดๆ การกำหนดขนาดและมุมมองของมุ้ง ส่งผลให้ผู้ชมผลงานนั้น ตัวเด็กเมื่อเข้าไปอยู่ในมุ้ง เหมือนการได้ย้อนกลับไปเมื่อครั้งตอนเป็นเด็ก

ภาพที่ 69

โครงเหล็กบ้านคลุมผ้า ข้างเจ้ากำหนดขนาดที่เกินจริง บ้านที่มีขยาวสูงผิดปกติ ทั้งชายผ้าลงมาคลุม ดูเหมือนจะปกป้องเราได้ และบ้านหลังเล็กมีหูหิ้ว แทนความหมายของความเป็นเพื่อน ที่สามารถไปด้วยกันได้ทุกที่กับเรา ผ้าโปร่งบางและแสงไฟนั้นจะช่วยนำทางพาเราไปในที่ที่มีความรู้สึกดี

ภาพที่ 70

แสงไฟ ข้างเจ้าให้ความหมาย แสงเป็นความหวัง

ภาพที่ 71

ลูกสน ให้ความหมายของถิ่นฐาน ที่อยู่อาศัยของข้างเจ้าที่จ.สงขลา ซึ่งพ่อและแม่ ยังอาศัยอยู่ ณ ที่ นั้น

ภาพที่ 72

ชุดเด็กผู้หญิงขนาดเท่ารูปพ่อ แทนความหมายถึงตัวข้าพเจ้า ขนาดใหญ่เกินตัวเด็กของชุดเสนอ
ความปรารถนา ที่ลูกสาว อยากที่จะเป็นเหมือนพ่อ

ภาพที่ 73

แถวโงงชุดเด็กผู้หญิงขนาดเล็ก ข้าพเจ้าแทนความหมายถึง คุณตา คุณยายและญาติพี่น้อง ความเป็น
สายใยที่ตัดกันไม่ขาด

ภาพที่ 74

เรือที่บรรจุน้ำ แทนความหมายการเรียนรู้ของข้าพเจ้า โดยมีครอบครัวเป็นกำลังใจเสมือนน้ำที่หล่อเลี้ยง

ภาพที่ 75

ก้อนเมฆ แทนความหมายจินตนาการในวัยเด็ก ที่ข้าพเจ้าสามารถไปอยู่บนท้องฟ้าได้ รู้สึกว่าตัวเองเป็นผู้ยิ่งใหญ่ ข้าพเจ้าจึงเปลี่ยนมุมมองโดยให้พื้นกลายเป็นท้องฟ้าที่มีก้อนเมฆลอยอยู่ ผู้ชมที่เข้าไปอยู่ในพื้นที่งานจะได้รับความรู้สึกนั้นไปด้วย

ภาพที่ 76

ภาพถ่าย ให้ความหมายของการบันทึกความทรงจำ สิ่งที่ไม่เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา การรักษาอดีตเอาไว้

ภาพที่ 77

รูปดอกไม้ที่ทำด้วยเทคนิควาดเส้น ให้ความหมายของการทำกิจกรรมร่วมกันในเวลาที่มีพ้อว่าง การนั่งพูดคุย

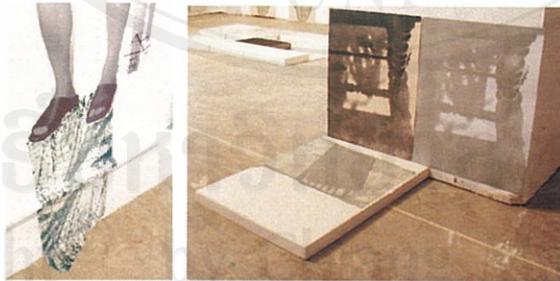
ภาพที่ 78

สีน้ำเงิน ที่มาจากภาพถ่ายที่ทำงานด้วยเทคนิคภาพพิมพ์แทน เป็นสีที่พ่อชอบ

ภาพที่ 79

สีดำ ที่เกิดจากจากรูปทรง 3 มิติ ข้าพเจ้าแทนความหมายถึงความแข็งแรง

ภาพที่ 80

ภาพถ่ายเงาสะท้อน ข้าพเจ้าแทนความหมายบ้าน ที่พ่อและแม่ อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

ภาพที่ 81

สีขาว พื้นที่ทั้งหมดถูกปรับให้เป็นพื้นที่สีขาว สีแทนความหมายให้รู้สึกถึงความสงบ บริสุทธิ์ และปลอดภัย การทำงานชุดนี้ให้ความสำคัญกับความหมายของการใช้พื้นที่ ทำอย่างไรให้บ้านในความรู้สึกของข้าพเจ้า เกิดเป็นภาพที่มีบรรยากาศ ที่ผู้ชมสามารถร่วมประสบการณ์ เดียวกันได้ เข้าใจความรักและความอบอุ่นของข้าพเจ้าที่มีต่อครอบครัว ข้าพเจ้าจึงสร้างผลงานด้วยรูปแบบศิลปะ อินสตอลเลชัน (Installation Art) ศิลปะในรูปแบบนี้สามารถสร้างกับพื้นที่หลากหลาย ผู้ดูสามารถเดินเข้าไปในงานเพื่อสัมผัสกับความคิดของศิลปิน หรือกลายเป็นส่วนหนึ่งของงานได้ด้วย การกำหนดพื้นที่สีขาวทั้งหมด ห้องสุขา ห้อง มุมสู่มุม มีการเลื่อนไหลของโครงสร้าง เปิดช่องทางเดินเอาไว้ โดยผู้ชมสามารถเดินเข้าไปถึงกันได้ เห็นเนื้อหาในรายละเอียดที่อยู่ภายในพื้นที่ ทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของข้าพเจ้า ไม่สามารถแยกออกได้ว่าจุดเริ่มต้นของผลงานอยู่ที่ใด ประกอบรวมกันอยู่ในบรรยากาศของระหว่างแสงเงาที่เกิดจากภายนอกและแสงภายในงาน พื้นที่ให้ความก้ำกั้วระหว่างพื้นที่ในงานศิลปะและพื้นที่จริงในบ้าน

จากการอธิบายลำดับความสำคัญการใช้รูปทรงสื่อความหมายของผลงาน ข้าพเจ้าพบว่า มีสัญลักษณ์หลายแบบ สามารถแบ่งกลุ่มได้ดังนี้ สัญลักษณ์คนทั่วไปเข้าใจ และสัญลักษณ์เฉพาะ ส่วนบุคคล

สัญลักษณ์ที่คนทั่วไปในสังคมเข้าใจ ข้าพเจ้าพบว่าสัญลักษณ์ที่มีความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจคือ

สีขาว

สีดำ

สัญลักษณ์เฉพาะส่วนบุคคล ข้าพเจ้าพบว่ามี 3 ลักษณะคือ สัญลักษณ์จากประสบการณ์ สัญลักษณ์ทางจินตนาการและ สัญลักษณ์ที่แปลความหมายจากวรรณกรรม อธิบายตามลำดับได้ดังนี้

สัญลักษณ์จากประสบการณ์ สามารถแยกได้ 2 ประเภท ประสบการณ์ครอบครัว และ สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ดังนี้

ประสบการณ์ครอบครัว

บ้าน

ภาพถ่ายรูปพ่อ

ภาพถ่ายแวดล้อมบ้าน

ภาพถ่ายครอบครัว

มุ้ง

รูปดอกไม้

เงาสะท้อน

สีน้ำเงิน

ประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

ลูกสน

สัญลักษณ์จากจินตนาการ

เรือบรรจุน้ำ

ก้อนเมฆ

ชุดเด็กผู้หญิงขนาดเท่ารูปพ่อ

สัญลักษณ์จากการแปลความหมายจากวรรณกรรม

โครงเหล็กบ้านคลุมด้วยผ้า

แสงไฟ

แถวโง่ชุดเด็กผู้หญิงขนาดเล็ก

พื้นที่

สัญลักษณ์ เป็นรูปทรงนำไปสู่การแทนความหมาย ส่วนใหญ่จะนำมาจัดวางผูกโยงเรื่องราว รวมอยู่ในพื้นที่เดียวกันทั้งหมด นำไปสู่การตีความของผู้ชม

3. การตีความหมายจากวรรณกรรมสู่การนำเสนอความหมายในผลงาน ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’

จากการทำผลงานวิทยานิพนธ์ชุด ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’ ข้าพเจ้าพบว่าความหมายในวรรณกรรมที่ถ่ายทอดในรูปของภาษานั้น มีการใช้ภาพแทนหรือสัญลักษณ์แทนความหมาย การศึกษาภาพแทนต้นแบบจากวรรณกรรม มีผลต่อภาพแทนในงานศิลปะ เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการดูผลงานชุด ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’ สัญลักษณ์หรือการตีความ จากหนังสือปรัชญาานิพนธ์ของ ‘ธารรงค์ กาญจนธานี’ กล่าวว่า “สัญลักษณ์ไม่ได้แทนค่าความหมายโดยตรง จะมีความหมายเป็นอิสระ แล้วแต่สิ่งที่กำหนดขึ้นเป็นสัญลักษณ์นั้นจะแนะให้คิดไป สัญลักษณ์ทำความคิดหรือลักษณะให้เป็นรูปร่างขึ้น ความหมายของสัญลักษณ์ หมายถึง ลักษณะของสิ่งใด ๆ ที่กำหนดนิยามกันขึ้นเอง ให้ใช้ความหมายแทนสิ่งหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจชัดเจนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สัญลักษณ์อาจแสดงออกในลักษณะถ้อยคำ สำนวน สิ่งของ เครื่องหมาย หรือมโนภาพต่างๆ แต่โดยทั่วไปแล้วนิยมใช้สิ่งที่เป็นรูปธรรม เป็นสัญลักษณ์ที่แทนสิ่งที่เป็นนามธรรม” (ธารรงค์ กาญจนธานี, 2527 : 115)

ข้าพเจ้าขอกล่าวถึงบทตอนของวรรณกรรม 5 เรื่อง ที่มีผลต่อการให้ความหมาย เป็นผลสืบเนื่องไปถึงภาพแทนความหมายในผลงานศิลปะชุด ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’ ดังนี้

วรรณกรรมเรื่อง ‘เมื่อพ่อลักพาตัวฉัน’

นำมาจากประโยค “นอกจากเงาจากๆ ทอดยาวของเหล่าต้นไม้ด้านนอกแล้ว ฉันยังเห็นภาพเหตุการณ์หนึ่งขึ้นมาร่างๆ เป็นภาพไร้สีสัน ปรากฏขึ้นมาซ้อนทับกับภาพบริเวณวัดซึ่งสว่างจ้าเป็นสีขาว ฉันเหลือบตามอง ภาพซึ่งปรากฏขึ้นมาอย่างกะทันหันนั้นค่อยๆ ชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ”

ภาพที่ปราศจากสี สว่างจ้าเป็นสีขาว เป็นพื้นที่แห่งอดีตของครอบครัว ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกถึงพื้นที่ในอดีตของครอบครัว

ความหมายจากประโยคดังกล่าวจึงนำมาสร้างผลงาน โดยการสร้างพื้นที่ภายในบ้าน แทนด้วยสีขาวทั้งหมด

วรรณกรรมเรื่อง ‘บ้าน ของนักเขียนหญิง’

นำมาจากประโยค “กอดต้นไม้ที่ข้างทางนั้น คือ ต้นมะลิลา กลิ่นหอม เย็นลึกกลับ เดินเข้าไปใกล้ อยากรีบตัดดอก แต่เหมือนขาก้าวไม่ออก แจ็งตรงอยู่กับที่ เดินไปไม่ได้อีกแล้ว ได้เพียงยืนมองอยู่อย่างนั้น ต้นขึ้นมายังรู้สึกกลิ่นมะลิลาวนอยู่รอบกาย จึงอยากไม่สบายเป็นครั้งแรก

กลิ่นมะลิลา เป็นกลิ่นคุ้นเคยเฉพาะของบ้านในความทรงจำของตัวละคร ความหมายจากประโยคทำให้ข้าพเจ้านึกถึงลูกสน ที่อยู่บริเวณรอบๆบ้านของข้าพเจ้าที่จังหวัดสงขลา เป็นเหตุให้ข้าพเจ้านำเอาลูกสนมาใช้ในผลงาน

วรรณกรรมเรื่อง ‘พ่อของผม’

นำมาจากตอน การตายของพ่อ “ผมไม่รู้ว่าจะหัวเราะหรือร้องไห้ดี พ่อใช้ชีวิตเหมือนเต่า กักเก็บอารมณ์ไว้ในกระดองที่เป็นเกราะกำบังอย่างดีไม่มีช่องทางให้สิ่งใดๆ เกิดลอคเข้าไปได้ ความหวังของผมก็คือว่า ในช่วงเวลาสุดท้ายนี้พ่อจะแสดงความอ่อนไหวและเผยจุดอ่อนของตนออกมาบ้าง”

พ่อในความหมายเป็นพื้นที่กักเก็บอารมณ์ ทำให้เราเห็นพ่อที่นิ่งขรึม ไม่แสดงความอ่อนไหว คุณเข้มแข็ง

ความหมายจากประโยคดังกล่าวนำข้าพเจ้ากลับไปสู่บุคลิกของพ่อ และสร้างผลงานโดยการนำรูปพ่อ เสนอในรูปลักษณะท่านั่งตรง เฝ้ายขรึมที่เป็นบุคลิกของพ่อที่ไม่แสดงอารมณ์ใดๆ เป็นลักษณะภายนอกของพ่อ ที่ข้าพเจ้าคุ้นชิน โดยคิดตั้งรูปพ่ออยู่ในส่วนกลางของพื้นที่ทั้งหมด เพื่อแทนความหมายในความเป็นศูนย์รวมของครอบครัว

วรรณกรรมเรื่อง ‘ผู้ฝันอันยิ่งใหญ่ในใจพ่อ’

นำมาจากตอนที่12 แม่กับปราง “หลายวันต่อมา สายวันหนึ่งปรางนั่งอยู่ตรงกลางผืนดินโล่งกว้าง ซึ่งเป็นผืนดินของแม่ เห็นเงาเลือนๆ ของตัวเองทาบทับไปบนพื้นดินสีเทาแก่ๆ เมื่อเหลียวมองไปรอบตัว ปรางก็อดคิดไม่ได้ว่า เมื่อก่อนตอนที่ตากับยายยังอยู่ และแม่ยังเป็นเด็กตัวเล็กๆ ที่นี่จะเป็นอย่างไรหนอ”

การใช้วิธีให้เงาของเด็กสาว ทอดทาบทับไปบนผืนดิน เคยมีคนรุ่นตา ยาย พ่อและแม่อาศัยอยู่แสดงถึงความสัมพันธ์ของรุ่นตา ยาย และรุ่นพ่อ แม่ มาสู่รุ่นเรา

ความหมายจากประโยคดังกล่าว ข้าพเจ้าได้นำมาสร้างผลงานโดยใช้แถวโงงชุดเด็กผู้หญิงขนาดเล็ก ข้าพเจ้าแทนความหมายถึง คุณตา คุณยายและญาติพี่น้อง ความเป็นสายใยที่ตัดกันไม่ขาด

วรรณกรรมเรื่อง ‘ตำลึง หญิงสาวผู้ไม่ยอมโต’

นำมาจากตอนที่ 7 ผู้เขียนขึ้นต้นเรื่องว่า “ความทรงจำในตอนเด็กนั้น โดยมากแล้วมัก ส่วนเกี่ยวข้องกับกลิ่นทั้งนั้น

เวลาอาหารเย็น จะมีกลิ่นควันไฟลอยขึ้นมาข้างบน พอได้กลิ่นก็รู้ว่าเป็นกลิ่นของฟืนที่กำลังถูกเผา ต่อมาก็จะเป็นกลิ่นของถ่านไฟ พวกนั้นก็วิ่งออกไปไกลๆ สักพักจะเป็นกลิ่นข้าวลอมมา แล้วตามมาด้วยกลิ่นของอาหาร พวกเราก็จะกลับมา.....”

ความหมายจากประโยค ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงกลิ่นหอมของแป้งท้าว ที่แม่ทำให้และกลิ่นหอมของผ้าที่ซักใหม่ ซึ่งเป็นกลิ่นคุ้นเคยที่ติดตัวมา ทั้ง 2 กลิ่นนี้ ข้าพเจ้าได้นำมาทำงาน โดยการผสมแป้งและน้ำยาปรับผ้านุ่มกับน้ำ แล้วนำไปพรมในผ้าโปรงที่คลุมโครงเหล็กบ้าน และใส่ในเรือใบไม้ในพื้นที่ของผลงาน

อีกตอนหนึ่ง คือ “มะเขือเทศลูกหนึ่งตั้งอยู่บนมะเขือเทศอีกลูกหนึ่ง มะเขือเทศจำนวนนับไม่ถ้วนกองอยู่บนมะเขือเทศจำนวนมากมาย ข้างๆ พวกเราก็จะมีภูเขาเล็กๆลูกหนึ่งที่ทำขึ้นด้วยมะเขือเทศ ละครกรรมของภูเขา มะเขือเทศไม่ค่อยจะดีสักเท่าไร มีมะเขือเทศลูกหนึ่งที่สุกแล้วถูกเบียดจนแตก เพราะงั้นภูเขา มะเขือเทศจึงส่งกลิ่นที่แท้จริงของมันออกมา”

ความหมายในประโยคเสมือนกลิ่นของฤดูกาลที่มาพร้อมกับการเล่นสนุกของเด็กๆ ซึ่งไม่ต่างกับข้าพเจ้า ที่ได้เหยียบเล่นอยู่กองทรายที่มีลูกสนบริเวณรอบๆ บ้าน ทั้งนำไปทำเป็นส่วนผสมในการปรุงอาหารของเล่นของเด็กหญิง

ความหมายจากข้อเขียนดังกล่าว ข้าพเจ้าได้นำลูกสน มาจัดวางเป็นรูปทรงภูเขาที่มีแสงไฟรอดผ่านออกมาตามจินตนาการในวัยเด็ก

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมทั้ง 5 เรื่องนั้น ข้าพเจ้าพบว่ามีทำให้ความหมายของผู้ประพันธ์สะท้อนมุมมองจากประสบการณ์ส่วนตัว ประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น รวมถึงการใช้จินตนาการ ซึ่งเป็นวิธีที่สอดคล้องกัน กับการทำงานของข้าพเจ้า

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลงานศิลปะไทยที่เกี่ยวกับครอบครัว

‘วิบูลย์ ลีสุวรรณ’ กล่าวไว้ว่า ศิลป์ ความรัก ครอบครัว

“ครอบครัวมีความสำคัญยิ่งในฐานะผู้สร้างสมาชิกให้สังคมและประเทศชาติ ครอบครัวเป็นเป้าแรกที่หล่อหลอมลักษณะนิสัยและพฤติกรรม ทำให้เห็นคุณค่าความรักความผูกพัน ความรักเป็นสัญชาตญาณ ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ตั้งแต่รักตนเอง รักพ่อแม่ รักคนรัก รักเพื่อนและรักเพื่อนมนุษย์ แต่ละคนจะแสดงออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกันไป บางคนอาจเก็บความรักที่ตนมีต่อสิ่งต่างๆ ไว้ในใจ บางคนบันทึกไว้ในบทกวี ในขณะที่ศิลปินผู้สร้างสรรค์จะแสดงออกมาในงานศิลปะ อาจจะเป็นบทเพลง บทกวี งานจิตรกรรม ประติมากรรม และสื่อทางศิลปะอื่นๆ ความรักที่ยิ่งใหญ่ที่สุดระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกัน คือ ความรักระหว่างแม่กับลูก เกิดความบันดาลใจแก่ศิลปินจำนวนไม่น้อย ที่แสดงปรากฏออกมาในผลงานศิลปะประเภทต่างๆ มาช้านาน ในศิลปะตะวันตกมีทั้ง เลโอนาโด ดา วินชี (Leonardo Da Vinci) ส่วนใหญ่เป็นงานจิตรกรรมที่แสดงความรักระหว่างแม่พระและพระเยซู และไมเคิล แอนเจโล (Michelangelo Buonorroti) ผลงานประติมากรรมหินอ่อน ที่แสดงเกี่ยวกับแม่และลูก สะท้อนความรักอันบริสุทธิ์ของมนุษย์ รวมถึงเฮนรี มัวร์ (Henri Moore) แนวคิดเกี่ยวกับความรักไม่ได้จำกัดอยู่ที่ตะวันตก แม้นในหมู่ของศิลปินตะวันออก เช่น อึ้งเอ็งเต็ง (Ng Eng Teng) ศิลปินร่วมสมัยไทยที่นำความรักของแม่กับลูกมาสร้างเป็นผลงานประติมากรรม เช่น เขียน ยิ้มศิริ และมีเชียม ยิบอินซอย เป็นต้น

ความบันดาลใจที่เกี่ยวกับความรัก ความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ศิลปินแต่ละคนมีรูปแบบในการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันไป แต่มีเนื้อหาอย่างเดียวกัน คือ แสดงให้เห็นถึงความรักและความผูกพันกันของมนุษย์ ดังนั้นเชื่อว่า เมื่อสังคมอยู่กันด้วยความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน แล้วโลกนี้ก็มีสันติสุข ศิลปะเป็นสื่อสร้าง ความรัก ความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษย์ได้คืออย่างหนึ่ง” (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2537 : 115-125)

ในการนำงานของศิลปินไทย มีจำนวนไม่น้อยที่ทำงานภายใต้ หัวข้อแม่กับลูก เห็นทั้งในประติมากรรมและจิตรกรรม ข้าพเจ้าเชื่อว่ามีศิลปินไม่น้อยที่ให้ความสำคัญในเรื่องครอบครัว ดังนั้นข้าพเจ้าจึงได้เลือกผลงานของศิลปินที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องครอบครัว จำนวน 3 คน นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ กับลักษณะการทำงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขออธิบายผลงานที่เกี่ยวกับเรื่องครอบครัว ของศิลปินทั้ง 3 คน โดยทำการเปรียบเทียบกับการทำงานและลักษณะงานของข้าพเจ้าไว้ในตอนท้าย

ศิลปิน : กิตติพงษ์ สุริยทองชื่น

ผลงาน : ชุด 'ความอบอุ่นแห่งชีวิต'

ประเภท : ผลงานประติมากรรม

เนื้อหาหลักในการนำเสนอผลงาน

ความรักความผูกพันในครอบครัว

ความรักระหว่างแม่กับลูก และการพักผ่อน

รูปแบบในการนำเสนอ

ใช้ประสบการณ์ของความทรงจำมานำเสนอ ความคิดในรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ มาสู่การโน้มน้าวให้เกิดของความรู้สึก มีรายละเอียดในการนำเสนอในส่วนของพื้นผิว ปริมาตรและรูปทรง คน ที่แสดงออกบนใบหน้าและท่าทาง ดังภาพประกอบที่ 82 และ 83

ภาพที่ 82 : กิตติพงษ์ สุริยทองชื่น (2513...)

ครอบครัว

พลาสติกอร์, 2004

28 × 34 × 60 cm.

ภาพที่ 83 : กิตติพงษ์ สุริยทองชื่น (2513...)

รอยยิ้มของแม่ 2

ไฟเบอร์กลาส, พลาสติกอร์, 2004

160 × 160 × 180 cm.

ศิลปิน : ภาพตะวัน สุวรรณภู

ผลงาน : ชุด 'ภาพประวัติ...ชีวิต...พุทธะ และแม่ของฉันบวชชี 1-2'

ประเภท : ผลงานจิตรกรรม

เนื้อหาหลักในการนำเสนอผลงาน

เป็นเรื่องราวประสบการณ์ของความผูกพันระหว่างศิลปินกับแม่ วิธีของการดำรงชีวิต
เรื่องราวระหว่างแม่ของศิลปินเอง กับ ความเป็นแม่ด้วยตัวตนของเธอ

รูปแบบในการนำเสนอ

นำเสนอด้วยการใช้รูปทรงคน ในงานจิตรกรรม เป็นภาพแม่เต็มตัวในชุดนางชี แสดงออกถึง
ความเป็นแม่ผ่านประสบการณ์การมองของลูกสาว ซึ่งเป็นจิตรกร ดังภาพประกอบที่ 84

ภาพที่ 84 : ภาพตะวัน สุวรรณภู(2502...)

My Mother was a Nun 2

Acrylic on hemp, 1999

130 × 35 cm.

ศิลปิน : คุณนิตยา เอื้ออารีวรกุล

ผลงาน : ชุด 'มโนสารี'

ประเภท : ผลงานสื่อประสม

เนื้อหาหลักในการนำเสนอผลงาน

เป็นการบันทึกร่องรอย ความทรงจำ ความรัก ความศรัทธาและความอบอุ่นที่มีต่อแม่

รูปแบบในการนำเสนอ

แสดงออกถึงความรัก ความศรัทธาที่มีต่อแม่ ด้วยการแทนค่าความหมายของรูปทรงสัญลักษณ์ มีทั้งรูปทรงคล้ายผู้หญิงห้อง รูปทรงของนม ฐานของบาตรพระ มีลักษณะผสมกันในเทคนิคสื่อประสม ดังภาพประกอบที่ 85

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาพที่ 85 : นิตยา เอื้ออารีวรกุล (2509...)

My mother's heart

Mixed media, 2001

150 × 43 × 26 cm.

ข้าพเจ้าขออธิบายผลงานศิลปะของศิลปินทั้ง 3 คน ควบคู่ไปกับการทำงานของข้าพเจ้าว่า มีความแตกต่างและมีความสอดคล้องกันอย่างไร รวมทั้งเนื้อหาและวิธีการนำเสนอผลงาน ดังนี้

เนื้อหา

ศิลปินทั้ง 3 คนและข้าพเจ้า นำเสนอในเรื่องของการให้คุณค่าของครอบครัว แสดงให้เห็นถึงความรัก ความผูกพัน ความอบอุ่นในครอบครัว สะท้อนแง่มุมเชิงอุดมคติ นำมาสู่ความรู้สึกดีงามต่อความสัมพันธ์ แต่จุดเริ่มต้นของการทำงานของศิลปินทั้ง 3 ท่านนั้น เริ่มจากประสบการณ์ส่วนตัวในการถ่ายทอดผลงาน ซึ่งแตกต่างกับข้าพเจ้า ที่มีจุดเริ่มต้นของการชุด ‘ในบ้าน บ้านหนึ่ง’ ด้วยการนำการตีความวรรณกรรม และเชื่อมโยงกับทัศนคติส่วนตัวที่มีต่อครอบครัว นำมาถ่ายทอดความหมาย เพื่อสะท้อนให้ผู้ชมได้เห็นถึงคุณค่าที่ดีของสังคมครอบครัว

รูปแบบและวิธีการนำเสนอ

ศิลปินใช้วิธีการนำเสนอผลงาน โดยสร้างให้สำเร็จทั้งรูปแบบและความหมายในผลงานชิ้นเดียว ด้วยเทคนิคอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ผลงานจิตรกรรมของภาพตะวัน สุวรรณภูฏู นำเสนอโดยใช้สื่อรูปทรงคน คือ แม่ของศิลปิน สะท้อนความผูกพันของศิลปินที่มีต่อแม่ผ่านงานจิตรกรรม ผลงานประติมากรรมของกิตติพงษ์ สุริยทองชื่น นำเสนอภาพความทรงจำในอดีต ความรักความผูกพันของครอบครัวในขณะที่พักผ่อน ด้วยการแสดงออก ผ่านการทำงานของส่วนประกอบในการใช้พื้นผิว ปริมาตรและรูปทรงคน ท่าทางและความรู้สึกบนใบหน้าของคนในครอบครัว รวมถึงผลงานสื่อประสมของนิตยา เอื้ออารีวรกุล ศิลปินใช้สัญลักษณ์แสดงออกถึงความรักความศรัทธา ในความเป็นแม่นำเสนอด้วยการแทนค่าความหมายของรูปทรงสัญลักษณ์ ให้ความกำกั่งระหว่างรูปทรงคล้ายผู้หญิงท้อง รูปทรงของนม ฐานของบาตรพระที่ห่อหุ้มด้วยกระดาษสีทอง เป็นต้น

ซึ่งแตกต่างกับวิธีการนำเสนอของข้าพเจ้า ทำขึ้นด้วยเทคนิคภาพพิมพ์และสื่อประสม (Mixed Media Print Installation) ข้าพเจ้านำเสนอด้วยการผสมผสานของการใช้รูปทรงคน (พ่อ) แสดงออกด้วยท่าทางและใบหน้า เป็นภาพชิ้นเดียวของงาน ผลงานส่วนใหญ่เสนอโดยวิธีนำภาพข้อมูลมาผสมกับรูปทรงที่แทนค่าความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น โครงสร้างของบ้าน ในพื้นที่แสดง มีส่วนประกอบของบ้าน เช่น ผนัง ประตูและกรอบห้องสี่เหลี่ยม สร้างแบ่งเป็นมุมต่างๆ ภายในบ้าน มีภาพประกอบ 2 มิติ ซึ่งประกอบด้วยภาพถ่ายเรื่องราวจากครอบครัว และภาพในพื้นที่บริเวณบ้านในปัจจุบันที่จังหวัดสงขลา รวมถึงวัสดุ เช่น โครงเหล็ก ผ้าโปร่งชุดกระโปรงเด็กผู้หญิง ผ้าโปร่งคลุมโครงเหล็กรูปบ้าน รูปหล่อปูนปลาสเตอร์ที่ร่องรอยพื้นผิว ลูกสน และหลอดไฟ เป็นต้น ความหมายที่เกิดจากภาพและรูปทรงต่างๆ ที่ประกอบขึ้นในแต่ละชิ้นนั้น ไม่ได้

ถูกนำเสนอเป็นผลงานชิ้นเดียว แต่เป็นการรวมส่วนประกอบต่างๆในผลงาน นำมาผูกโยงให้เกิดเรื่องราวอยู่ในพื้นที่ ความหมายของพื้นที่เป็นก็ส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่ง บรรยากาศที่เกิดขึ้นทั้งหมดนั้น การสัมผัสและการเข้าไปอยู่ในพื้นที่ของผู้ชม ถือเป็นส่วนที่ช่วยกันประกอบให้เกิดความหมายในผลงานของข้าพเจ้า

ถึงแม้ว่าการทำงานของศิลปินทั้ง 3 คนรวมถึงการทำงานของข้าพเจ้า จะมีความแตกต่างกันทางเทคนิควิธีการนำเสนอ แต่ลักษณะการแสดงออกบางส่วนที่พ้องกัน เช่น การใช้ความหมายจากรูปทรงโดยใช้รูปทรงคน เช่น พ่อและแม่ เป็นจุดสำคัญของการดำเนินเรื่อง ถ่ายทอดด้วยการเล่าเรื่องราวในอดีต ความทรงจำจากประสบการณ์ส่วนตัว มีเพียงนิศยา เอื้ออารีวรกุล ที่ใช้สัญลักษณ์ของรูปทรงของวัตถุแทนค่าความหมายถึงบุคคลอันเป็นที่รัก ข้าพเจ้าพบว่าการทำงานของศิลปินทั้ง 2 ท่านคือภาพตะวัน สุวรรณภูฏ และกิตติพงษ์ สุริยทองชื่น รวมทั้งข้าพเจ้าใช้ความหมายจากรูปทรงคน เป็นจุดสำคัญของการดำเนินเรื่อง

แต่ผลงานของศิลปินทั้ง 3 คน มีความเบ็ดเสร็จของรูปลักษณะและความหมายที่กระชับกว่าศิลปะจัดวางของข้าพเจ้า ซึ่งมีการขยายพื้นที่ของผลงานที่แตกย่อยไปหลายส่วน ทั้งในด้านการตีความที่มาจากงานวรรณกรรมทั้ง 5 เรื่อง ผสมกับประสบการณ์เรื่องครอบครัวของข้าพเจ้า เปิดให้เข้าไปปรับสัมผัสของผู้ชมในพื้นที่ ทำให้สาระที่เกิดขึ้นเป็นการผสมผสานทั้งรูปทรงที่ติดตั้งและการเข้าร่วมของผู้ชมในพื้นที่ จึงทำให้ลักษณะของผลงานชุดนี้มีความแตกต่างไปผลงานศิลปะชุดอื่น

กล่าวได้ว่า แม้ประเภทงานและวิธีการนำเสนอระหว่างศิลปินทั้ง 3 คน และผลงานของข้าพเจ้านั้นจะมีความแตกต่างกัน แต่ก็มีพื้นฐานสำคัญหนึ่งจากสังคมไทยคือ การนำเสนอผลงานให้เห็นคุณค่าความผูกพันของบุคคลในครอบครัว ทั้งทางตรงและทางอ้อม